

ня сусіднє Лебединське повітове земство пропонувало асигнувати 3 тис. крб.

У 1870 році платню за навчання було встановлено по 15 крб. на рік. Перевага при вступі до прогімназії надавалась дітям мешканців Сумського повіту. Земство призначило стипендію в розмірі 120 крб. на рік для дітей найбідніших селян Сумського повіту. Земським зборам належало право вибору стипендіату з кандидатур, запропонованих управою.

25 лютого 1871 року на надзвичайній сесії земських зборів управа вперше висловилася за необхідність мати у місті гімназію. Було прийнято рішення про перетворення прогімназії у гімназію, а також про спорудження для неї приміщення у Новому місті — на території, одну частину якої безкоштовно передавало земству міське товариство, а другу, яка належить Праведникову, придбати у власність земства за 2500 крб.

Наступного дня земство звернулося до наслідника престолу з проханням: «Ваше Імператорське Височество! Сумське земське собрание, вознесши в счастливый для России день рождения Вашего Императорского Высочества искреннюю молитву о здравии Вашего Высочества и Всего Августейшего Дома, постановило: асигновать 60 т. р. на устройство здания для Сумской прогимназии и верноподданически просит Ваше Императорское Высочество принять под свое Высокое покровительство сооруженную ныне на средства земства с пособием от государственного казначейства

1. Систематический зборник постановлений Сумского уездного земского собрания с 1865 до 1895 г. / Сост. М.А.Городенский. - Сумы: Типография В.П.Радионова. - 1895. - С.531.

В.Власенко.

прогимназию в г.Сумах, дозволив іменоваться ей в честь имени Вашего Высочества «АЛЕКСАНДРОВСКОЮ».¹

У вересні 1871 року була отримана згода царя на прийняття заснованої в Сумах прогімназії під протекцію наслідника престолу з присвоєнням їй найменування «Олександровської».

У 1873 році з дозволу Міністерства народної освіти прогімназію було перетворено у гімназію. У вересні цього ж року були освячені будинок і церква Сумської Олександровської гімназії.

Першим опікуном прогімназії та гімназії був камергер, предводитель дворянства М.Д.Кондратьєв. Він на власні кошти відкрив церкву при гімназії. Другим опікуном у 1878 році було обрано графа П.С.Строганова, який пожертвував книги для гімназичної бібліотеки 1440 крб. на допомогу 12 найбіднішим учням. І після того, як Павло Сергійович склав повноваження опікуна гімназії, він продовжував виділяти щорічні стипендії 12 гімназистам по 120 крб. Наступним опікуном у 1886 році було обрано дійсного статського радника, предводителя дворянства В.О.Савича.

Крім того, на користь гімназії періодично надходили благодійні внески. Так, полковник І.С.Федоровський пожертвував 116 тис. крб. для заснування пансіону (потім лікарні) на честь померлого царя Олександра II.

Сьогодні в приміщенні колишньої Сумської Олександровської гімназії знаходитьться Сумська класична гімназія №2.

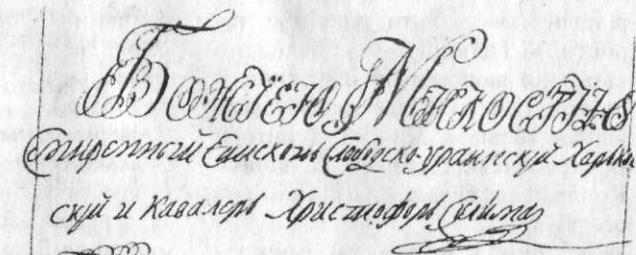
ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРІЮ СУМСЬКОЇ ВОСКРЕСЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Воскресенська церква - найстаріша споруда, що знаходиться в центрі міста, має не лише своєрідні архітектурні риси, але й досить цікаву історію. Втім, ця історична пам'ятка детально і всебічно не досліджувалася.

Храм стоїть на північному куті старого Козацького валу біля спуску до р.Сумка. Його було збудовано у 1702 р. на власні кошти полковника Андрія Кондратьєва. Забудова здійснена в два яруси: нижній - храм Святого Апостола Андрія Первозванного, верхній - храм Воскресіння Христового. Церква увібрала в себе традиційні риси стародавньої архітектури, з використанням характерних рис українського дерев'яного зодчества. Особливістю її було й те, що вона не мала настінного розпису.

19 серпня 1791 р. в церкві трапилась пожежа, котра значної пошкодила. Служіння на деякий час припинилося. Про те, що церква поновила свою діяльність свідчить виявлене «Книга регистрації граждан вступивших в брак»¹, започаткована 1 лютого 1792 р. Відбудова й відновлення храму йшло впродовж 16 років. За цей час пошкоджену пожежою покрівлю вкрили залізом, що надійшло від знищного Потьомкіним Успенського монастиря. Зовні

була полагоджена тріщина, поновлено дерев'яний дах над зводами, поставлено тесаний престол. Крім цього, було зроблено новий майстерної роботи різьблений іконостас, котрий був позолочений Петром Кроквою і його дружиною На-

БОЖЕМУ РАДОСТЬ
Смирений Епископ Сумсько-Уманський Харла-
сий и Кавалер Христофор Сулима

Фрагмент грамоти єпископа Христофора Сулими.

талією у 1801 р.

Значну допомогу у відбудові церкви надали прихожани. Зокрема дворянин Колезький регистратор В.Г.Григор'єв подарував храму три покривала - чорне плісове, сине суконне та шовкове гренетурне², а також 200 крб.

Після відбудови храму єпископ Слобідсько-Української губернії Христофор Сулима власноручно поставив підпис на грамоті від 4 лютого 1808 р., що направлялась Сумському духовному правлінню. З Грамотою доручалося висвятити Воскресенську церкву «в приличний день соборний по церков-

ному чинопочитанию³. Вказана грамота мала зберігатись в ризниці. Новозведена кам'яна Воскресенська церква була висвячена протоієреєм Костянтином Словінським 15 березня 1808 р.

На землях Воскресенського храму був кам'яний будинок. У листопаді 1793 р. І.О. Кирилов з матір'ю збудував кам'яний будинок на своїй землі й передав його церкві. Згодом він став використовуватись як житло для 20 бідних і немічних. У 1848 р. на церковні кошти, турботою старости М.Галкіна було збудовано кам'яний двоповерховий будинок. В огорожі церкви С.Ільченко збудував більше 10 лавок. Навколо території Воскресенської церкви на кошти Кондратьєва була збудована кам'яна огорожа.⁴

Кількість прихожан Воскресенської церкви у різні роки змінювалась. Так, у 1790 р. їх було 758, 1810 р. - 386, 1830 р. - 238, 1850 р. - 572.⁵ За соціальним походженням

1. Державний архів Сумської області (далі - ДАСО). - Ф.69. - Оп. 1. - Од. 3б. 1. - Арк. 203.

2. Там же. - Ф.Р-2369. - Оп. 1. - Од.зб. 1. - Арк. 66.

3. Там же. - Арк. 54.

4. Там же. - Ф. 69. - Оп. 1. - Од.зб. 1. - Арк. 145.

5. Підраховано по: Историко-статистическое описание Харьковской епархии. - С. 333-334.

6. ДАСО. - Ф. 69. - Оп. 1. - Од.зб. 1. - Арк. 146-149, Ф. 354. - Оп. 1. - Од.зб. 41. - Арк. 11.

А. Ткаченко, В.Мисенко

приход церкви становили статські, козаки, міщани, цехові, дворові люди і військові обивателі. У 1824 р. до храму було приписано 55 дворів, серед яких переважали міщани і військові. Але вже у 1827 р. було лише 25 дворів, більшість яких належало купцям. Дещо пізніше прихожани в своїй більшості були бідні робочі люди, що жили на Холодній горі.⁶

Воскресенська церква виконувала всі обряди - служіння, вінчання, хрещення. Особливо цінною для історії міста є метрична книга, що велась із 1735 р., та ієповіdalna - з 1785 р.

Церква була релігійним центром Сумського повіту - саме в ній розміщувалось Вище духовне правління, оскільки всі розпорядження надходили до Воскресенської церкви.

Таким чином, функціонування храму свідчить про його важливу роль в історії міста Суми.

ПОВЕРНЕННЯ АКАДЕМІКА МИКОЛИ СВІТАЛЬСЬКОГО

Сумська обласна газета «Червоний промінь» опублікувала (див. № 18, 1996) статтю про відомого вченого, академіка Миколу Гнатовича Світальського, що був незаконно репресований і розстріляний 15 вересня 1937 року.

Народився М.Світальський 8 грудня 1884 року на хуторі Рогізне (нині в Сумському районі), вчився у Сумському реальному училищі та Петербурзькому гірничому інституті. Працював у різних куточках Росії та СРСР, у численних геологічних партіях та експедиціях. У 1930 р. вже відомого геолога обирають академіком Всеукраїнської академії наук, з 1934 р. він очолює Інститут геології ВУАН.

Акад. М.Світальський був одним з відкривачів Криворізького залізорудного родовища, марганцевихrud Нікопольщини, нафти на Роменщині. У 1935 р. його обирають членом Президії і другим віце-президентом ВУАН, нагороджують урядовими нагородами. 29 червня 1937 р. Миколу Гнатовича заарештовують по звинуваченню у причетності до сфабрикованої справи, нібито пов'язаної з убивством М.Кірова, і засуджують до страти.

У 1957 р. М.Світальського було реабілітовано, проте тривалий час його наукові здобутки замовчувалися, а опубліковані праці (біля 80-ти)

знищувалися або з них викрієлювалися його ім'я. На честь вченого ізумрудно-зелений слюдистий мінерал названо світальськит.

М.Г.Світальський.
Єдине з відомих фото.

Все це стало відомо завдяки дослідженням доктора геолого-мінералогічних наук Д.Макаренка, статтю якого і опубліковано у газеті.

Документ з автографом М.Світальського, який він підписав в личності «Світальський»

Єдиний з віднайдених автографів акад. М.Світальського. (Публікується вперше. Публікація Д.Макаренка)

Ред.